

Др Драгана М. Ђорић, доцент
 Универзитет у Новом Саду
 Правни факултет у Новом Саду
 D.Coric@pf.uns.ac.rs

О ПОКРЕТУ *PLAIN ENGLISH*¹*

Сажетак: *Сиварање права је сложен процес и проистиче из сталног учења и усавршавања познавања права – како теорије, тако и праксе, као и из познавања друштвене стварности и ставова и намера чланова друштва, али и саме државе. Крајњи исходи сиварања права се ујућују обичним грађанима, на разумевање и посипување у складу са својом садржином. Ако резултат тог процеса прећворимо у јасна, прецизна и уобичајеним језиком исписана правила онашања, која просечан грађанин може брзо разумети, и процес сиварања права и његови резултати ће бити крајњим корисницима прихватљивији за примену.*

Употреба одређене правне терминологије или друге стручне терминологије у акцима и правилима која регулишу односе међу адресатима је нужна, но не мора бити једини и искључиви начин комуникације нормираца и адресата. Домаћи најпознатији теоретичари права, као што су Р. Лукић, Д. Мићковић и други, стално исписују употребу коришћења свакодневног, живог, народног језика и дозирану употребу стручне терминологије, уз одговарајући „превод“ исте те терминологије у сваком акци на свакодневни језик просечног човека. Једино тако ће право посипати разумљивије, више прихваћено од сивране адресата и више пощовано.

У овом раду представљамо покрет Plain English за коришћење управо што једноставнијег речника приликом писања правних акци, само на енглеском говорном подручју. Неке прејорукe и смернице које проминентни представници овог покрета дају својим правницима су већ присутне у нашем правном систему, а неке могу тек наћи своје место и значај у њему.

¹ Под термином *Plain English*, у наставку текста, подразумевамо једноставни, свакодневни и уобичајени енглески језик. Такође, у тексту се наводи *Plain English* у овом облику, када се означава назив покрета, и *plain english* – када се означава стил писања.

* Овај чланак је резултат рада на пројекту „Правна традиција и нови правни изазови“, који финансира Правни факултет Универзитета у Новом Саду.

Кључне речи: *Plain English*, стварање јрава, једноставности, прецизности, разумљивости.

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Професор **Ричард Видик**, писац уџбеника *Plain English for Lawyers*, који се користи на многим правним факултетима у САД управо за предмет номотехнике, уџбеник почиње признањем :

„Ми, правници не користимо једноставан енглески језик. Ми користимо осам речи да бисмо објаснили оно што можемо и са две речи. Користимо вишечерне синтагме да изразимо идеје које су оштрије познате. Тежећи да будемо прецизни постајемо нејасни и конфузни. Да бисмо показали опрез у изражавању, уопште не користимо превише речи². Наше реченице представљају фразу унутар фразе, при чему само умртвљујемо наше читаоце и додајемо их збуњујемо. Резултат је стил који је оштерећен са превише речи, нејасан, помезан и досадан“³.

Са њим се у потпуности слаже професор номотехнике и предавач на курсевима *Plain English*, **Брајан Гарнер** :

„Писању једноставно и појасно је заправо тежко. Извесан број људи оштрије не зна да пише, и ни факултетска диплома им није помогла да се побољшају, сматрају неки амерички аутори. То што све признају и познати доктор, адвокат, професор, не значи и да све већи са речима. Неки су, рецимо, већици у говорном стилу док су неки, само у писаном. Рецимо своју већину изражавања уједначено довели до високог нивоа у оба начина изражавања. Тај једноставни, народни, свакодневни и разумљиви језик, који се у оквиру англо- америчког јавног система назива „Plain language“, није оштрије некаквије, а још мање проивкњижевни, није мање интелектуалан, несофистициран, лош, ружан, нији дејствителан“⁴.

Критика усмерена на начин писања и изражавања правника није уопште нова, нити је резервисана само за подручје англосаксонског јавног система. Сличне језичко-стилске изазове имају и правници у европско-кон-

---

² Језичка појава која се у енглеском језику назива *verbose*. Према: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/verbose>, датум приступа: април 2020. године.

³ Richard C. Wydick, *Plain English for Lawyers*, Carolina Academic press, Durham, North Carolina, 2006, 12.

⁴ Garner, Bryan A., *Legal writing in plain English : a text with exercises*, The University of Chicago Press, Ltd., London 2001. Слично мисли и: Joseph Kimble, “What Plain Language Is Not”, *Plain Language-Michigan Bar Journal*, December 2015, 42.

тиненталном правном систему. Такви изазови постоје и у српском праву, и повећавају се, у поступку интеграције у ЕУ и због прихватања европске правне терминологије⁵. Зашто су ови језички изазови толико битни за само право и његову примену?

Закон треба да буде прецизан да би његове поруке биле схваћене и правилно примењене. Овај општи став није довољан сам по себи. За сам процес писања закона значајнија су питања: „Да ли треба да постоји разлика у погледу језичког изражавања правних правила у различитим гранама? Како треба да се поступи у оквиру истог закона са изражавањем најопштијих норми, а како у погледу осталих конкретних? Да ли на систематику закона и начин излагања треба да има утицај то, и у којој мери широке народне масе познају правна правила?“⁶ Сматра се да законодавац треба да се придржава свакодневног, живог, народног језика и да од њега не одступа сем у оправданим ситуацијама⁷, при чему под народним језиком подразумевамо једну од дијалекатски доминантних варијанти језика, која је узета за основу књижевног језика. Народни језик увек најбоље изражава мисао и свест једног времена, он се „увек прилагођава променама у мишљењу, прати их и настаје у процесу спонтаног колективног стварања“⁸. **Радомир Лукић** је сматрао, да се:

„1. Треба користити језик који је што ближи народном и да се уз његову помоћ објашњавају јавни јојмови. Објашњавање јавних јојмова другим, сродним или различитим јавним јојмовима који су једнако неразумљиви и несхваћљиви адресатима је контрапродуктивно.

2. Мисли које се желе изрећи прво интјерно што више јојасне, да би се исте могле касније изрећи крајним реченицама. Ако нама није јасна нека мисао коју промишљамо, ни њен језички, спољни облик нам неће бити јасан, чак и да се користи свакодневни, народни говор.

⁵ У Приручнику за превођење правних аката Европске уније, у одељку 2.1.3.5.2 наилазимо на формулацију, „Комисији треба доверити спровођења овлашћења“ чиме је преведен термин „*implementing powers should be conferred on the Commission*“. Сам термин „спроведбена“ није у духу српског језика, иако је јасна намера преводиоца енглеског дела текста да се нађе термин једнаке дужине од две речи као и у енглеском оригиналу. „Спровођење“ је придев изведен од глагола, и стриктно гледано, јесте иста врста речи као и „*implementing*“ (од глагола *implement*, исто придев изведен од глагола). Ипак, прихватљивији би био израз „овлашћења за спровођење“, јер одговара више духу српског језика. Издавач Приручника: Република Србија, Влада, Министарство за европске интеграције, Београд, 2019, 66. Доступно на: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/prevodjenje/prirucnik_prevodjenje_eu_19.pdf. Приступ: мај 2020. године.

⁶ Милијан Поповић, „Белешке о језику и правној терминологији са изабраном библиографијом радова писаца народа Југославије“, *сејарат Зборника за друштвене науке Мајице Српске* бр. 56 /1971,163.

⁷ М. Поповић, 162.

⁸ Меша Селимовић, *За и против Вука*, Београдски издавачки графички завод Свјетлост, Београд 1990, 92-93.

3. Треба прецизно одредити њонашање адресата и адресана у зависности од њога на кога се нормe односе. Овај захтев је њовезан нераскидиво са преиходним, њачније њио јасније и прецизније одређење мисли, самим њим и њаовести, учинимо, њим пре ће језички сѡљни облик бити јаснији и њрименљивији.

4. Изврши ѡровера разумљивости језика, ѡуиет преиходно ѡказивања обичном грађанину и ѡроверити се пре коначно сѡављања у законодавни ѡстиуак ѡо ѡредога акта, њеѡва разумљивости⁹.

Изазови су нама правницима, без обзира на припадност различитим правним системима, исти. Због тога је упознавање домаће стручне јавности са покретом *Plain(Legal) English* значајно јер нам може помоћи да увидимо (номотехничке) грешке које (можда) чинимо и у нашем правном систему и дати нам нове идеје како да те изазове превазиђемо.

2. КРАТАК ИСТОРИЈАТ НАСТАНКА ПОКРЕТА *PLAIN (LEGAL) ENGLISH*

Историјат ових напора не почиње 70-их година 20. века, када је забележена прва јасно изречена државна подршка овом покрету, већ много раније. После Другог светског рата, искључиво правни и неразумљиви жаргон је назван *Gobbledygook*¹⁰ – језик који је неразумљив, у коме има превише апсурдних техничких израза који се чине битнима и тајновитима – заправо бесмислен језик. Већ 1946. године, писац **Орсон Велс** је у свом есеју под називом „Политика и енглески језик“ јавно истакао опасност употребе „ружног и неправилног“ енглеског језика. Дефинисао је једноставна правила употребе језика, која гласе¹¹: „Никад не користите метафору, аналогију или неку

---

⁹ Радомир Лукић, *Методологија ѡрава*, Правни факултет, Београд 1987, 53.

¹⁰ Термин је „сковао“ Маури Маверик 1944. године, иначе члан Представничког дома Конгреса САД у периоду од 1935-1939године. Овим термином је дефинисао све оне наредбе упућиване током Другог светског рата, које су биле написане „тешким“ за разумевање стилем, уз коришћење пуно речи и посебно техничких термина нејасних обичним људима. „Меморандуми морају бити написани онолико кратко колико им то потреба за јасноћом дозвољава. Поморски официр који је известио да је „подморница примећена, иста потопљена“ је испричао целу причу, без употребе сувишних речи. Тај *Gobbledygook* стил изражавања само прави људе будалама. Престаните да “финализирасте уговоре“, „указујете на програме“ уместо да их извршавате“. Изјава објављена у :The Pittsburgh Press – March 31, 1944, р.2. Доступно на: <https://news.google.com/newspapers?nid=1144&dat=19440331&id=Lwke-AAAAIWAJ&sjid=mUwEAAAAIWAJ&pg=6649,4291444>. Датум приступа : мај 2020. године.

¹¹ George Orwell: *Politics and the English Language*, First published: *Horizon*. – GB, London. – April 1946. Доступно на: https://www.orwell.ru/library/essays/politics/english/e_polit/. Приступ: мај 2020. године.

другу стилску фигуру коју бисте иначе у усменом говору користили; никад не користите неку дужу реч када већ и краћа реч може довољно објаснити предмет; кад год је могуће, избаците речи које су сувишне; никад не користите пасив када можете актив(глагола); никад не користите страну реч, научни израз или жаргонску реч ако их је могуће заменити енглеским (свакодневним) речима.“ Орсон Велс је сматрао да кршење било ког од ових правила саму комуникацију чини варварском.

На захтев Ризнице Његовог величанства, 1948. године, **Сир Ернест Говерс** је написао приручник за запослене у Ризници, у циљу спречавања коришћења до тада службеног, компликованог енглеског језика¹². Овај приручник је добио и свој наставак 1951. године, у виду новог приручника под називом *The ABC of Plain Words in 1951*.

У САД, покрет *Plain english* је 1963. године започео **Дејвид Мелинкоф**, професор на Правном факултету Универзитета у Лос Анђелесу (*UCLA School of Law*), својом књигом под називом „Језик права“ (*The Language of the Law*). У њој се поставио као искључиви противник коришћења компликованог правничког жаргона за писање правних аката намењених широком кругу људи и првенствено неуким странкама.¹³ Мелинкоф је сматрао да правници посматрају свој компликован језик као део сопственог идентитета, и да сматрају да би његовим упрошћавањем једноставно изгубили свој идентитет правника. Књига професора Мелинкофа је покренула широку јавну расправу у САД о овој теми, а прва победа је извојевана 1.1. 1975. године, када је Градска банка Града Њујорка представила своју (потрошачку) меницу написану управо *plain english* стилем. Тим стручњака из области права, економије и лингвистике је претходну верзију менице, коју су сматрали прилично нечитљивом и неразумљивом, прерадио тако да може постати једноставнија за употребу¹⁴. Две године касније (1977), држава Њујорк је била прва федерална држава у САД која је захтевала да сви купопродајни и уговори о закупу буду написани *plain english* стилем.

И председници САД су се активно укључили у кампању промовисања *plain english* стила писања правних аката. Председник САД Ричард Никсон је захтевао писање правних аката „лаичким језиком“ (*for lay people*). Председник Картер је 1978. године изјавио да државни акти морају бити писани језиком који ће давати већи и бољи ефекат и бити једноставни за разумева-

¹² Sir Ernest Gowers, Prologue, from *The Complete Plain Words*, доступно на: <http://www.ourcivilisation.com/smartboard/shop/goworse/complete/chap1.htm>. Приступ: мај 2020. године.

¹³ Последње издање ове књиге је изашло постхумно 2004. године, 4 године након смрти професора Мелинкофа.

¹⁴ Наводи о овом догађају према: Carl Felsenfeld, *The Plain English Movement: Panel Discussion*, *Canadian Business Law Journal*, 6/1981-1982, 408-446.

ње онима на које се односе¹⁵. Ипак је професор **Џозеф Кимбл**, са *The Thomas Cooley Law School* започињањем посебне колумне у стручном часопису адвокатске коморе Мичигена 1984. године, дао прави подстрек у употреби једноставног енглеског језика. Колумна постоји и данас, а као колумнисти се поред професора Кимбла појављују и други истакнути заступници ове идеје.

Још један значајан извор подршке *plain english* стилу писања правних аката, поред свих до сада набројаних, је часопис *Clarity*¹⁶ из Аустралије, чији издавач је истоимена међународна организација, усмерена такође на промоцију *plain english* стила, и то не само у праву. Највише су, ипак, усмерени на једноставност изражавања и писања правних текстова (правних аката, пресуда, чак и научних чланака). У ту сврху организују бројне семинаре, спроводе кампање и имају посебно акредитоване програме и ауторски заштићен систем писања правних аката на овај начин.¹⁷

Покрет за примену једноставног енглеског језика у праву последњих деценија узима маха и мења слику о праву, његовом настанку и примени¹⁸ на један другачији начин. Доста факултета у САД је, увидевши његов значај, уврстило овакве курсеве у своје програме редовних студија као обавезне¹⁹. Приметан је и тренд поновног писања – неких судских пресуда коришћењем овог једноставнијег језичког алата, да би се степен разумљивости правила повећао међу студентима и правницима практичарима. У ту акцију су се укључили и сами највиши државни органи у неким државама, увидевши да не могу адекватно да спроводе правила које не разумеју они којима се заправо и обраћају, а неретко их ни сами правници не разумеју.

Са друге стране, многи старији правници, адвокати, судије, правни и лингвистички стручњаци²⁰ оштро се опиру увођењу овог „новитета“, јер га

---

¹⁵ Наводи према : Joanne Locke, *A History of Plain Language in the United States Government* (2004), доступно на: <https://www.plainlanguage.gov/about/history/plain-language-in-the-government/>. Приступ: мај 2020. године.

¹⁶ На сајту : <https://clarity-international.net/clarity-journal/the-clarity-journal/> је доступна архива свих бројева овог часописа који су се залагали за једноставан и јасан начин изражавања, само да их у времену иза нас –није било довољно. Michele Asprey, *Plain Language for Lawyers*, The Federation Press March, 2010, 17.

¹⁷ Emilia Boleszczuk, “Plain Language Solutions to the Problems of Legalese- a case study of Wills“, *Comparative Legistics*5/2011, 68.

¹⁸ Mark Adler, “The Plain Language Movement“, у: *The Oxford Handbook of Language and Law*, Eds. Lawrence M. Solan and Peter M. Tiersma, Oxford, 2012, 34-38.

¹⁹ У Аустралији се, примера ради, одржавају такви курсеви већ 20 година. Неки аутори сматрају да је одувек било правника који су се залагали за једноставан и јасан начин изражавања, само да их у времену иза нас –није било довољно. Michele Asprey, *Plain Language for Lawyers*, The Federation Press March, 2010, 17.

²⁰ Односи се на правнике, адвокате и судије у САД, и остатку енглеског говорног подручја. Иако их лично не именују, већ наводе као носиоце највиших судијских функција, о њима говоре и Б. Гарнер, и Р. Видик у својим делима које смо споменули у раду, на више места. Ипак, упућујемо на следеће радове, који су изузетно критички усмерени према овом покрету: Rabea Assu, „Can the Law Speak Directly to its Subjects? The Limitation of Plain Lan-

сматрају уназађивањем професије. „Инертност, некомпетентност, статус, осећај моћи који добијају коришћењем „језика“ који само они разумеју, трошкови и ризик бржег завршавања спорова“ су кључни разлози задржавања правне неразумљиве терминологије и начина писања²¹. Заправо не постоји у 21. веку више ниједан довољно разуман или друштвено прихватљив разлог да се задржи реликт прошлости који отежава комуникацију, у ситуацијама када треба достићи правду, а не показати вештину баратања неразумљивим речима.²² Правда је, кажу, спора, али на спорост не треба да утиче број речи употребљених у некој пресуди, нити време потребно за разумевање диспозитива пресуде²³.

Неке америчке судије сматрају да је потребно бити прво добар, савестан и пажљив читалац да бисте могли бити једнако такав и писац. Стицање ове вештине се не одвија по стриктним правилима, јер ни стваран живот који се претвара у правне формулације није увек по прописаним правилима. Потребно је развити посебан унутрашњи осећај за проналажење правих речи и реченичних конструкција којима се може прецизно и кратко објаснити ситуација, мишљење или пресуда; где једном прочитано, може бити лако запамћено, препричано и прецизно пренето даље, сматра судија **Џон Робертс**²⁴. **Са мишљењем судије Робертса у потпуности се слажемо.**

Поред овог, назваћемо га унутрашњег елемента писања правних аката, који почива на одговору на питање како њ треба њисати њравне актие, постоји и спољни елемент писања правних аката. Основу овог спољног еле-

---

guage“, Journal of Law and Society (2011) Volume 38 pp 376-404; Jack Stark, „Plain Language“, доступно на: <https://www.ncsl.org/legislators-staff/legislative-staff/research-editorial-legal-and-committee-staff/june-2012-plain-language.aspx>; Crump, D, „Against Plain English: The Case for a Functional Approach to Legal Document Preparation“, 33 Rutgers L.J. 713 (2001-2002) и многи други. Робин Пенман, на пример, је чак осам година спроводила са својим тимом истраживања о ефикасности аката који су писани „редовним“, правним компликованим језиком и *plain english* стилем са друге стране. Узевши као примере приручника за станодавце, тим истраживача са Института за истраживање комуникације у Аустралији је закључио да је приручник писан „редовним“ уобичајеним правним речником помогао процентуално већем броју станодаваца и купаца станова, него онај приручник писан једноставнијим језиком. Robyn Penman, „Plain english, Wrong solution to an important problem“, Australian Journal of Communication, vol. 19, 3/1992, 1-18.

²¹ Такав језик се назива *legalese*, извор: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/legalese>. Датум приступа : април 2020. године.

²² Carol M. Bast, „Lawyers should use plain language“, Florida Bar Journal 10/95, 12.

²³ Можемо овде додати и време потребно за разумевање образложења неке пресуде. Док је за пресуде у европско континенталном правном систему карактеристично више навођење чињеница и доказа које суд сматра доказанима, непобитнима и самим тим валидним за одлучивање и доношење одлуке каква је и донета, у образложењима пресуда из англоамеричког правног система често можемо наћи изношење одређених правних ставова и мишљења поступајућих судија.

²⁴ „Interview with Chief Justice John G. Roberts Jr.“, Scribes J Leg Writing 13/2010, 39-40.

мента чине уверења, ставови, мишљења правника о томе *зашто нешто треба радићи на одређени начин у овом процесу*. Наведена уверења, ставови и мишљења проистичу из теоријског познавања права и истовремено из практичне примене права и личних, стечених искустава тих правника. Нека од тих уверења су се преносила на нове генерације правника, без посебног образложења зашто је садржина тог уверења баш таква. Везана неретко и за историјски контекст настанка тог уверења, нека су можда опстала из разлога поштовања према оним сјајним умовима који су их формирали, иако су се околности у којима се сада поступа значајно промениле. Таква уверења су постали „митови“, које је пожељно размотрити са становишта савременог права, друштва и других значајних чинилаца и увидети колико су, заправо, истинити.

3. МИТОВИ И ЗАБЛУДЕ О ЗНАЧАЈУ ПРАВНОГ КОМПЛИКОВАНОГ ЈЕЗИКА

Судија **Цералд Лебовиц**²⁵ је дефинисао „10 митова“ које прате расправу о томе да ли је бољи обичан енглески језик или правни енглески језик (који је језички и структурално компликованији). Неки од тих митова, односно предрасуда, су садржински блиски истим предрасудама које важе и у нашем праву и посебно нашој номотехници. Право које настаје као резултат предрасуда у погледу своје садржине, али и у погледу свог начина стварања, једноставно није добро право, ни за једну страну у том процесу. У даљем тексту наводимо све митове које је препознао судија Лебовиц, желећи да и читаоци нашег рада препознају бар неке од њих у својој правној пракси и окружењу.

Један од првих митова који судија Лебовиц наводи је да „*стил писања није њако важан у њравном њисању*“. Пракса, наводи он, ипак тврди супротно. Није могуће бити добар правник без јасног начина изражавања сопствених мисли, посебно писаним путем.²⁶ Када усмено саопштавате своје мишљење и приметите да неке не је јасно, можете га одмах додатно објаснити, користећи и друга средства комуникације, конкluentне радње, тоналитет свог гласа, личну фацијалну експресију. Написано је, већ теже објаснити јер

---

²⁵ Судија Цералд Лебовиц је и професор на Фордхам Правном факултету у САД од 2011. Детаљна биографија, као и попис радова и линкови ка њима су доступни на следећој страници: https://www.fordham.edu/info/24260/legal_writing_faculty/5865/hon_gerald_lebovits. Датум приступа: мај 2020. године.

²⁶ Hon. Gerald Lebovits, “Legal, Writing Myths“, *Plain Language Michigan Bar Journal*, February 2011, 50.

таквом тексту недостају ти звукови, боје и други знаци који га усмено појашњавају.

Мит бр. 2 гласи: „*Креативност је кључна за добро правно писање*“. У стварности, сем када су у питању тзв. тешки случајеви²⁷ право не цени креативност, једино цени и награђује логику и искуство. Оливер Вендел Холмс²⁸ је једном рекао да право није посао којим се могу бавити песници или уметници. То је професија створена за оне који пуно размишљају²⁹. Они су способни да се одвоје од сопствених емоција и рационално изнесу неко мишљење, тежећи томе да га изразе довољно јасно и прецизно да би било разумљиво другима.

Мит бр.3 гласи: да „*Добри правни писци пишу за себе и да им ресионирају друге*“³⁰. Наравно, то је грешка. Правни писац пише за своје читаоце, сматра судија Лебовиц. Он трансформише своје идеје у речи и представља их судији и донекле супротној страни. Дакле, права и једина публика сваког адвоката јесте судија, не толико његов колега са друге стране, или у случају писања закона, публика су адресати, сами грађани који не морају уопште бити правно „потковани“, него им је потребно да разумеју одмах шта се од њих тражи и да тако избегну кажњавање. Ако законописац напише дуг и неразумљив и превише стручан текст, просечан адресат ће одмахнути руком, рећи да ништа не разуме, а чим не разуме то онда сигурно не ваља, и неће ни поштовати нова правила.

Судији Лебовицу је посебно интересантан мит бр.4: „*Писаћи дуџачак њоднесак је далеко теже него писаћи краћи (због дужине)*“. Истина је, наводи он, управо супротна: Написати нешто кратко и сажето, што је суштина и не оставља простора било каквој недоумици је заправо теже. Треба порастати до једноставности.

Следећа предрасуда је да *све што сине сазнали о неком случају, све околности и чињенице смештају у исти њекс њоднеска*³¹. Ово је једна од највећих заблуда, јер стварност из судница говори да треба оставити нешто и за сам ток усменог поступка, као додатни аргумент у корист ваше странке.

Погрешно је даље сматрати да *се акти мора написати што пре* (чак и када постоји примерени, довољно дуг рок за писање) и наравно, *иако наи-*

²⁷ Hon. Gerald Lebovits, 51.

²⁸ Један од најпознатијих судија Врховног суда у САД (1902-1932. на тој позицији), пензионисан у својој 90. години. Искључив правни позитивиста, познат по свом делу *The Path of the Law*, објављеном у *Harvard Law Review* 10/1897, и својим британским, сажетим опаскама које су се односиле како на његове колеге и државнике које је у током свог рада сусретао, тако и на околности случајева којима се бавио.

²⁹ “*The law is not the place for the artist or the poet. The law is the calling of thinkers.*” Цитат према тексту: Hon. Gerald Lebovits, “*Legal Writing Myths*“, 52.

³⁰ Hon. Gerald Lebovits, 52.

³¹ Ibid.

сано *што пре њослајџи*.³² Пракса говори супротно, да је пожељно кренути што пре у процес рада да би имали довољно времена за корекције. Једном написано увек може бити кориговано на боље. Са протеком времена долазе нове идеје и могућности за боље и краће дефинисање или описивање нечега. У вези с тим је и предрасуда да добрим правницима нису потребне корекције већ написаног, јер када правник нешто напише то већ јесте „закон“³³. Заправо, добар правник је онај који је у стању сам себе да исправи и коригује и тиме пружи пример и осталима да сваки акт може бити написан боље, сажетије и јасније од прве верзије. Прву верзију било ког текста (па и научног чланка) најтеже је написати. Корекције су много лакше и увек управљене на бољи квалитет текста.

Време које протекне између писања прве верзије поднеска и оне коју ћете послати суду, или законодавног органу или адресату, кључно ће утицати на квалитет вашег акта, управо због претходно наведених разлога. Протек времена даје могућност емотивног одвајања од написаног и треба га користи што ефикасније.

Неке од наведених предрасуда су резултат раније увреженог схватања да квантитет нечега истовремено одређује његов квалитет. Савремени свет доказује управо супротно-да мање постаје више³⁴, и квантитет је пре показатељ површности и незнања које се маскира логоричним изражавањем. За једноставност је потребно много веће умеће и развијено аналитичко размишљање, од пуког фактицистичког памћења података. Управо зато и формалне образовне установе на енглеском говорном подручју све чешће инсистирају на развоју ове вештине (коришћења и усавршавања једноставног правног језика).

4. ПРЕПОРУКЕ ЗА ПИСАЊЕ ПРАВНИХ АКТА УПОТРЕБОМ PLAIN ENGLISH И ЊИХОВА ПРИМЕНЉИВОСТ У СРПСКОМ ПРАВУ

Неколико деценија се покушава да се (енглески) правни језик, и самим тим правни акти поједноставе и постану разумљивији читаоцима, адресатима, али и правницима теоретичарима и практичарима. Професор Ричард Видик је дефинисао основна правила употребе *plain English* начина писања

---

³² Ibid.

³³ Ibid.

³⁴ *Less is more*, изрека која се приписује песнику из 19. века Роберту Браунингу а касније и архитекти Лудвигу Миесу фон Рохеу, који је установио архитектонски минимализам. Суштина је иста: направити нешто мање а довољно лепо, или у језику: рећи мало а довољно разумљиво.

правних аката³⁵. Наглашавамо да се ова правила односе на употребу енглеског правног језика. Њихово разумевање је праћено примерима из енглеског језика. Нека од тих правила већ постоје у нашем праву, а нека бисмо могли и увести због што боље комуникације између адресата и адресаната.

1. Треба избегавати сувишне речи. Енглески језик познаје две врсте речи, главне речи и речи које иду уз главне речи као што су одређени или неодређени члан, везници и слично (*glue words*³⁶). Главне речи носе значење, док њихове речи чине целу реченичну конструкцију исправном и везујући речи међусобно. Без њих, реченица би била бесмислена и грамађички неисправна. Њихова употреба је, дакле, нужна и неопходна. Ако је њихова употреба у односу на главне речи велика, онда имамо лоше конструисану реченицу. Заправо, све је једна велика слађалица³⁷, сматра професор Видик, где треба правилно уклоњити сваки део. Такође треба избежавати и одређене врсте идиома (*word wasting idiom*³⁸), па уместо *the fact that she had died* -чињеница да је она умрла, једноставније је рећи: њена смрт - *her death*³⁹.

Даље, треба се фокусирати на учесника или учеснике, радњу и на објекат на кога се односи та радња - дакле, упитати себе „ко коме шта тачно ради у овој реченици“, и поново написати реченицу из правног акта усредсредивши се само на ова три основна елемента. Реченица *It is possible for the court to modify the judgement* (могуће је да суд измени пресуду) се може написати тако да *the court can modify the judgement* (суд може измени пресуду⁴⁰).

Употреба синонимних речи или целих израза и синтагми у истој реченици, један за другим, отежава разумевање, продужава читање, а не значи ништа. Употреба фраза *true and correct* (тачно и исправно) и *peace and quiet* (мир и тишина) управо је таква⁴¹.

³⁵ Напомена: основна правила употребе *plain english* начина писања правних аката, као и коментаре и објашњења, наводимо према последњем издању уџбеника професора Видика: Richard C. Wydick, *Plain English for Lawyers*, Carolina Academic press, Durham, North Carolina, 2006.

³⁶ Број *glue words* у једној реченици је у енглеском језику већи него што је у српском језику, због честе употребе неодређеног члана *a*, одређеног члана *the*, и речи којом се означава партитивни генитив *-of*. R.C. Wydick, 24. Такву ситуацију немамо у српском језику и српској номотехници.

³⁷ *At that point of time* (у то време) - *then* (тада), *by reason why* (због тог разлога) - *because of* (зато, зато што), *in connection with* (у вези са тим) - *with* (са), *in favor of* (у корист некога) - *for* (због неког, због, за).

³⁸ R.C. Wydick, 33.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ R.C. Wydick, 34.

⁴¹ Професор Видик оправдава овакву употребу синонима историјским разлозима. Правници су раније у Енглеској морали да буду толико јасни и колегама правницима али и обичном народу који је користио народни староенглески. Овакви „језички двојници“ су потекли управо из те намере и имају алтернативна значења управо у правном енглеском и

нове, везнике и речце), јер је то максимум који се може читати и разумети без поновљеног читања⁴⁸.

5. Треба бирати речи са највећом пажњом, тако да њихова комбинација буде најбоља могућа и истовремено најјаснија⁴⁹. Са посебном пажњом треба описати изузетак или изузетке од првобитног правила, или услове за остваривање неког права или обавезе.⁵⁰ Енумерација услова као и изузетак, њихово физичко раздвајање у посебним редовима писања могу визуелно и тематски помоћи у томе⁵¹.

6. Избегавати *shotgunning*-навођење више узастопних израза који су синонимни по свом целом обиму или делом обима свог значења. Навођењем свих синонима се проширује обим значења неког појма.⁵² До овога долази углавном због страха законодавца да ће се судија, који поступа у неком случају, веома уско задржати на некој радњи која означава прекршај, и да ће одлучити да та радња није изричито предвиђена као прекршај, нити може бити подведена под било који други израз споменут у акту као прекршај. Наведено се може предупредити навођењем свих тих синонимних израза само на једном месту у оквиру акта, на почетку нпр. закона у оквиру навођења значења посебних термина који се користе у том закону.

7. Избегавати вишеструке негације у реченицама⁵³, било да су директно исказане или кроз другу реч која има негативно значење. Негација поништава сваку следећу реч, па бисмо ушли у круг рачунања да ли ће на крају опет бити негација или не. Зашто рећи „*није забрањено*“, када је једноставније рећи „*дозвољено је*“ или „*могуће је*“?

⁴⁸ Негде то неће бити могуће, због набрајања неких елемената или врста чињења, на пример. Тада је потпуно оправдано да у низу стоји и више од препоручених 25 речи. R.C. Wydick, 64. У домаћој теорији и пракси не постоји сличан норматив. Ипак, постоји тежња ка саопштавању теме у краћим реченицама, сем када је због набрајања облика неке радње, или елемената неког посла, потребно да се реченица-продужи.

⁴⁹ У номотехничкој пракси аутора, било је захтева државних органа да се не употреби нека реч која има негативну конотацију, већ нека друга, синонимна реч или цела синтагма. Тако је приликом стварања аката који се односе на насиље према женама, избегавана конструкција „борба против“, и коришћена „превенција“, „спречавање“- иако су у актима поред радњи превенције били описани и прекршаји и казне за наведене прекршаје. Сматрало се да „борба против“ има негативну конотацију.

⁵⁰ Такође треба избегавати и *nested modifiers* – објашњења неког појма која су смештена унутар другог објашњења. Свако објашњење које није потпуно, отвара једну нову петљу размишљања у нашем мозгу. Превише отворених „петљи“, односно прича, успорава или понекад и блокира процес размишљања и у крајњој линији доводи до неразумевања, збуњености и неправилног поступања. R.C. Wydick, 69.

⁵¹ У Јединственим методолошким правилима за израду прописа су овоме посвећени чланови 19-30.

⁵² Професор Видик наводи као пример термине: *tortured* (подвргнут тортури), *tormented* (мучен), *bullied* (малтретиран). R.C. Wydick, 80.

⁵³ R.C. Wydick, 85.

8. Не користити сексистички речник и речник дискриминације, било употребом одређених речи само у једном роду или читавих реченица да би се изразило неко мишљење које може бити дискриминативно, понижавајуће и друго⁵⁴. Употреба једног граматичког рода се не сматра дискриминативном⁵⁵.

9. Интерпункција је веома важна⁵⁶. У доба првих правних аката, где професор Видикмисли на старе Грке и Римљане, зарезима је означавано место за драмску паузу у говору и да ли се текст даље чита гласно или тише. У енглеском језику капитализација слова⁵⁷ у 17. веку је постала важна, јер се именице често у насловима пишу великим словом. У српском правном језику, зарез, односно запета, има значајну улогу и треба бити обазрив са коришћењем исте.⁵⁸

Брајан Гарнер⁵⁹ сматра да се сви принципи употребе једноставног правног језика могу груписати у три групе принципа:

- обликовање наших мисли
- претварање мисли у реченице
- избор правих речи

У оквиру прве групе принципа – обликовања наших мисли, овај аутор говори о следећим принципима:

---

⁵⁴ Енглески језик има исто термине за означавање мушког или женског рода, с тим да у српском прописима имамо одредницу у последње време, управо из разлога смањења оптерећења текста закона, да све што је наведено у граматичком мушком роду истовремено означава природни мушки и женски род, и да се употребом граматичког рода ни на који начин не понижава женски род. Јединствена методолошка правила за израду прописа то предвиђају у чл.43, а налазимо ову одредбу и у многим другим прописима: Закон о дуалном образовању (“Сл. гласник РС”, бр. 101/2017 и 6/2020) у чл.3. говори о употреби мушког граматичког рода, као и Закон о основама система образовања и васпитања (“Сл. гласник РС”, бр. 88/2017, 27/2018 – др. закон, 10/2019, 27/2018 – др. закон и 6/2020) у чл.1.став 6.

⁵⁵ У енглеском језику, ознака природног рода се означава са he/she, јер глаголски облици у трећем лицу једине су идентични и у презенту се завршавају на –s. У српском језику, треће лице једине би имало разлику наставка глагола на инфинитивној основи само у прошлом времену и гласило би: радио/радила/ радило, или радио/ла.Због скраћивања текстова, примењује се у писању правних аката, посебно општих, граматички мушки род, на начин како је описано у фн. 55 нашег рада.

⁵⁶ Richard C.Wydick, 80.

⁵⁷ Капитализацијом се овде сматра употреба великог слова, иако није у питању реч на почетку реченице.

⁵⁸ У чл. 25. став 3 Јединствених методолошких правила за израду прописа стоји да: „Одредбе члана и става увек се завршавају инјерјункцијским знаком „тачка“, а одредбе тачке, њодтачке и алинеје инјерјункцијским знаком „тачка и зајейта“ или „зајейта“, а на крају њексја увек се ставља тачка“.

⁵⁹ Garner, Bryan A. *Legal writing in plain English: a text with exercises*, The University of Chicago Press, Ltd., London 2001.

1. Ако имате нешто да кажете, добро прво промислите шта је то тачно што желите да кажете⁶⁰. Што је вама јаснија порука коју желите другима да пренесете, то ће и њено уобличавање речима бити лакше.

2. Свако писање правног акта поделите у фазе⁶¹. Структурисање вашег посла на овај начин ће вам већ дати одређени оквир у коме треба да се крећете и дати упутство којим делом овог задатка треба у ком моменту да се бавите. Бети Сју Флауерс (Betty Sue Flowers)⁶² је ове фазе рада назвала на следећи инспиративан начин:

(1) *Madman*, лудак, креативни дух који генерише идеје;

(2) *Architect*, архитекта, планер који се труди да цела структура будућег рада односно акта делује безбедно и разумљиво;

(3) *Carpenter*, дрвосеча односно градитељ који почиње рад на терену, поравнава терен, прави прве архитектонске праве углове и спратове;

(4) *Judge*, судија, који проверава да ли је нешто пропуштено или нешто од урађеног може да крене погрешним путем или да се поквари.

Свака од ових улога представља посебну интелектуалну функцију коју писац неког акта треба да има развијену да би посао био урађен ефикасно и ефективно. Примењено на временски период од сат времена писања акта, у првој улози проводите 10 минута као *Madman*, 5 минута као архитекта, 25 минута као градитељ и 10 минута као судија, наравно са кратким паузама између, се одвојили од претходне интелектуалне активности⁶³. Посматрање једног акта са различитих гледишта, може само допринети његовом квалитету.

3. Материјал који ћете користити приликом писања поређајте хронолошким редоследом и групишите оне материјале који су међусобно више повезани него са другим материјалима и чињеницама⁶⁴. Тако ћете испричати причу адекватним редоследом, од најопштијег ка посебном и специфичном и читаоца вашег акта адекватно припремити на саму садржину.

4. Користите наслове, поднасловe и друге врсте енумерација да бисте правилно означили шта којим редоследом иде и који поднаслов ком наслову, односно области припада⁶⁵. Наведено је изузетно значајно због цитирања одредаба закона и других правних аката, на које се позива писац другог правног акта, а посебно у оквиру пресуда.

⁶⁰ В.А. Garner, 22.

⁶¹ В.А. Garner, 25.

⁶² Betty S. Flowers, „Madman, Architect, Carpenter, Judge: Roles and the Writing Process“, Proceedings of the Conference of College Teachers of English 7–10 (1979), 44.

⁶³ Наведено подсећа на тзв. Дизнијеву стратегију креативности, коју је осмислио Волт Дизни, доступно на: <https://online.visual-paradigm.com/knowledge/disney-creative-strategy/what-is-disney-creative-strategy/>. Датум приступа : јануар 2020. године.

⁶⁴ В.А. Garner, 30.

⁶⁵ В.А. Garner, 32.

Правила за претварање мисли у реченице су према Гарнеру следећа:

5. Избегавајте сувишне речи⁶⁶, посебно ако су синоними. Користите само једну реч, која се најчешће користи.

6. Реченица може имати највише до 20 речи (сем ако не мора да садржи неко набрајање, које је пожељно визуелно раздвојити од остатка текста)⁶⁷.

7. Реченица мора у себи да има субјекта радње и радњу јасно исказане као и објекат⁶⁸. Све остало је ирелевантно.

8. Користите актив и реченице у активном глаголском времену, не у пасиву⁶⁹. За изражавање у активу је потребно искористити мање речи, лакше се успоставља хронолошки редослед радњи, излази се у сусрет читаоцу те реченице да одмах после субјекта следи радња коју он треба или не треба да учини. Само писање је животније и прихватљивије.

9. Користите речи којима се јасно изражавају идеје⁷⁰. Без метафора, и других стилских фигура. Пожељно је користити речи из свакодневног говора у што већем обиму.

10. Избегавајте вишеструке негације⁷¹. Гарнер се и овде слаже са професором Видиком, да вишеструке негације доводе до збуњености читаоца, да ли нешто треба да уради или да не уради. Зато је боље избегавати их.

11. Завршавајте реченице са емпатијом, посебно ако описујете догађај који је завршио са лошим исходом. У случају смрти неке особе, треба одати почаст жртви, не стигматизовати је још једном.⁷² Због тога се посебно судијама налаже да из својих пресуда избаце речи којима живописно описују нпр. механизам усмрћивања неке особе, стање жртве у моменту њеног налажења и слично. Пресуда се базира на фактима и лишена је емоција. Емпатија даје присебан и тон поштовања.

12. Научите да користите поједностављени говор⁷³ - речи које су довољно правне, али и разумљиве остатку ваших читалаца

13. Користите прецизне речи, смањите број речи које означавају помоћни глагол „бити“⁷⁴. У енглеском језику у оптицају је чак осам облика глагола „бити“; препоручује се употреба само „великих четири“⁷⁵ – *је* (треће лице

---

⁶⁶ Bryan A. Garner, 37.

⁶⁷ Sherman, Lucius Adelno *Analytics of literature: A manual for the objective study of English prose and poetry.* Boston: Ginn and Co., 1893.

⁶⁸ B.A. Garner, 39.

⁶⁹ B.A. Garner, 42.

⁷⁰ B.A. Garner, 44.

⁷¹ Гарнер наводи као пример синтагму *no fewer than-* (*не мање од*), која се успешно мења са речима *at least* (*најмање*), Bryan A. Garner, 36.

⁷² Patrick Barry, “Editing and Empathy“, *Michigan Bar Journal*, May 2018, 46.

⁷³ B.A. Garner, 45.

⁷⁴ B.A. Garner, 47.

⁷⁵ B.A. Garner, 50.

јединице презенте), *јесу* (треће лице множине презенте), *био и били* (треће лице јединице и множине перфекта) *-is, are, was, и were*. Наведени облици се сматрају довољнима за преношење објективизираних и довољно разумљивих порука сваком читаоцу, односно адресату. У српском језику је уобичајена примена само два од ова четири облика: *је* (за дефинисање нечега у обавезној јединици) и *су* (за дефинисање нечега у множини).

14. Номинализације односно поименичене глаголе „претворите“ поново у именице и глаголе кад год је то могуће⁷⁶. Напишите да је неко *ипрекшио* *иправо*, не да је *извршио* *ипрекшиј* *иправа*.

15. Поједноставите и смањите број речи у одређеним фразама⁷⁷. У енглеском употреба речи *of* која представља партитивни генитив може бити понекад прекомерна, те се губи концентрација у праћењу садржине текста норме.

Посебно значајне савете Гарнер даје у оквиру правила за избор правих речи:

1. Све што напишете учините једнако изговорљивим⁷⁸. Тестирајте написано тако што ћете га прочитати наглас и чути самог себе како звучите⁷⁹ или колико вам то написано уопште има смисла и колико вам је разумљиво⁸⁰. Читљивост текста зависи и од садржинског елемента (комплексности реченика коришћеног приликом писања и синтаксе), и његове визуелне презентације (величина фонта, проред, постојање пасуса, неких графичких приказа и слично). Читајте га наглас и у себи и бржим темпом него што иначе читате. Ако јасно чујете и разумете сваку реч, заиста сте написали добру норму (или пресуду).

2. Добро је вашу последњу верзију текста дати „обичним читаоцима“ на проверу (који нису правници)⁸¹. Овако ћете, сматрају заступници покрета *Plain Language*, тестирати разумљивост сопственог акта. Такви читаоци – као што ће бити и читаоци вашег правног акта, најбоље ће вам скренути пажњу на нејасноће у тексту које у даљој ревизији текста можете променити.⁸²

⁷⁶ В.А. Garner, 52.

⁷⁷ В.А. Garner, 58.

⁷⁸ В.А. Garner, 59.

⁷⁹ В.А. Garner, 63.

⁸⁰ Читљивост (разумевање написаног и прочитаног текста) се утврђује помоћу различитих фактора: брзине схватања прочитаног, видљивост текста (визуелна) на даљину, видљивост текста путем периферног вида, видљивост текста путем технике трептаја ока, брзина читања (која се повећава са већим степеном разумевања текста), итд. Више о овоме: William H. DuBay, “The Principles of Readability“, 25 August 2004, доступно на: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED490073.pdf>, Датум приступа : јануар 2020. године.

⁸¹ В.А. Garner, 64.

⁸² Cheryl M. Stephens, “Plain Language Legal Writing: Part I – Writing as a Process“, March 04, 2014, доступно на: <https://www.cba.org/Publications-Resources/CBA-Practice-Link/Young>

Искуство практичара каже да су потребне бар две ревизије основног текста да би он могао бити задовољавајућег нивоа разумевања за читаоце којима је упућен.

5. РАЗЛОЗИ „ЗА „ И „ПРОТИВ“ УПОТРЕБЕ ТРАДИЦИОНАЛНОГ ПРАВНОГ ЈЕЗИКА И ЈЕДНОСТАВНОГ ПРАВНОГ ЈЕЗИКА

Plain language чине једноставне, кратке реченице. Иако га сматрају мање прецизним, због једноставности и свакодневности речи које користи, заправо је много разумљивији и пожељнији преносилац поруке него компликовани правни језик. Пошто употребу правног језика захтевају правни акти, због специфичности појава и односа којима се баве, зато се исти могу и морају објаснити уобичајеним, свакодневним речима⁸³.

Дужина реченице не значи нужно и постизање веће разумљивости исте. Управо је супротно. Са друге стране, време које се уштеди у току писања једноставним језиком, може бити корисно утрошено на промене првобитног текста, у циљу постизања његове веће разумљивости. Такође, дужа реченица, са повећањем своје дужине повећава и вероватноћу за садржинску или техничку грешку у њој.

Заступници схватања да се традиционални правни језик мора одржати, наводе као разлог његовог одржања да је то језик привилегованих људи, и да га не могу разумети због тога „неуки“ људи⁸⁴. Употребом тог језика „учених људи“ исказује се њихова супериорност и потреба за поштовањем њиховог вишег (сазнајног, научног, школованог) сталежа. Они су потребни „неуким људима“ као својеврсни преводиоци садржаја који им се упућује; коришћење *plain English* стила укида потребу постојања правника.

Право се највише обраћа „неуким људима“. Због њихове добробити и настаје, те због тога мора бити и више прилагођен њима. Стручне расправе и „високи“ говор могу бити привилегија доктора наука и оних који се правом баве са научне и истраживачке стране. Такви текстови не одговарају

Lawyers/2014/Plain-Language-Legal-Writing-Part-I-%E2%80%93-Writing-as-a, Датум приступа: јануар 2020. године.

⁸³ Joseph Kimble, „30 Years and Counting”, *Plain Language Michigan Bar Journal*, January 2014, 38. У Јединственим методолошким правилима за израду прописа, у чл. 31 стоји да „у пропису треба употребљавати Речи савременог српског језика у њиховом уобичајеном значењу“. Употреба стручних израза из одређене области је могућа, када то захтева природа прописа (чл.32), као и употреба страних речи, када не постоји адекватна реч у српском језику (чл.33).

⁸⁴ Такав став налазимо код : Jack Stark, *Plain Language*, доступно на: <https://www.ncsl.org/legislators-staff/legislative-staff/research-editorial-legal-and-committee-staff/june-2012-plain-language.aspx>, Датум приступа: мај 2020. године.

просечном човеку, који је у сталној журби, неки виши ниво образовања му је скуп и недоступан из других разлога и који једноставно жели брзо да сазна шта треба да ради.

Лакше је усмерити понашање људи тако што ћемо им дати текст акта који је јасан, него да то чинимо текстом акта који не разумеју. Људи се обично боје онога што не разумеју. Веома брзо, против онога што не разумеју, почну да се буне, и право губи свој смисао као регулатора друштвених односа⁸⁵, а постаје узрочник нових немира.

Последњу подршку у низу, упућену⁸⁶ првенствено америчким правницима практичарима да поједноставе језик сопствених аката, упутио је и председник САД Барак Обама, потписивањем акта којим се пропагира управо писање једноставним језиком (The Plain Writing Act of 2010⁸⁷). У овом закону се изричито захтева од свих државних органа да све државне акте пишу употребом *“plain language,”* који је дефинисан као *„јасно, прецизно, добро организовано писање јавних аката, које следи и друге добре примере јавне праксе адекватне одређеним субјектима и циљаној публици“*⁸⁸. *Најједноставније речено – сваки акт мора бити написан тако да га свако просечно образован може разумети. У том смислу се од 2010. године у САД спроводе континуиране едукације запослених у администрацији на свим нивоима. У сваком државном органу су посебно задужене особе повереници који надзиру овај процес едукације изнутра, али и примену нових правила писања према њима.*

Многе велике адвокатске фирме на енглеском говорном подручју имају посебна одељења које називају „plain language units” – одељења за писање једноставним правним језиком, чија је једина улога да све случајеве фирме преводe, тј. преписују употребом „plain language“. Истовремено, многа удружења правника као и локалне и регионалне адвокатске коморе на целом енглеском говорном подручју су се укључиле или покрећу самостално посебне едукације за своје чланове како би овладали новом вештином једноставности изражавања и писања. Све чешиће се у понуди услуга адвокатских канцеларија налазе и већ унапред створене форме правних аката написаних управо једноставним правним језиком, чиме адвокатске канцеларије на овај начин, дајући услугу која је нова, боре се на изузетно конкурентном тржишту адвокатских услуга. Посебне комисије за реформу правних система

⁸⁵ Joseph Kimble, „30 Years and Counting“, 42.

⁸⁶ Joanne Locke, A History of Plain Language in the United States Government (2004), доступно на: <https://www.plainlanguage.gov/about/history/plain-language-in-the-government/>

⁸⁷ H.R.946 – Plain Writing Act of 2010, доступно на: <https://www.congress.gov/bill/111th-congress/house-bill/946>

⁸⁸ Оригинална дефиниција гласи: *“writing that is clear, concise, well-organized, and follows other best practices appropriate to the subject or field and intended audience.”*

одређених држава унутар САД у својим стратегијама и многим другим актима инсистирају на примени овог једноставног језика⁸⁹.

Став да је једино стручно и техничко писање правних аката добро потпуно је разумљив. Након година улагања у своје образовање, полагање бројних испита и усавршавања сваки правник, као вероватно и лекар или инжењер, жели да покаже свету, својој околини, супротној страни- колико зна, шта све зна и да на неки начин порази свог противника представљањем величанствености свог знања. Верујемо да постоји овакав „мрачни“ део у сваком правнику, који ће га наговарати да избегне једноставност сопственог изражавања јер би једноставношћу имплицирао своју просечност, а просечност је данас честа и сматра се да води у неуспех. Правна пракса, али и правна теорија све више стоје на потпуно супротном становишту- једноставност је вештина која се посебно мора учити, вежбати и још мукотрпније постизати од пуког гомилања информација којем смо изложени од почетка студија.

Постизање једноставног је заправо много теже него постићи нешто компликовано. Треба много више радити да би своје сопствене мисли довели у ред, поједноставили их прво себи, а онда и другима. Пут до једноставности долази преко планине сувишног, прекобројног, нагомиланог знања, које се временом селекује, одбацује оно непотребно, да би оно најпотребније могло да буде језички уобличено и схваћено у потпуности.

Савети представљени у овом раду, који потичу од представника покрета *Plain Legal English* представљају добру основу и за општу, свакодневну комуникацију, ван оне стручне правне којој су првобитно намењени. Њихова применљивост и корисност су самим тим веће. Неки од њих су одавно имплементирани у нашем правном систему и номотехничкој пракси, као што смо навели у бројним примерима.

Такође, постоји и простор за развој и других вештина битних за несметан проток информација, као што су активно читање и учење (и активно слушање у неком смислу), утврђивање тачних чињеница и њиховог временског следа коришћењем отворених питања, и слично. Развој ових вештина може бити тема неког следећег рада, у контексту побољшања комуникације и преношења порука између ствараоца права и адресаната.

---

⁸⁹ Наводе се случајеви Викторије у Аустралији, Новог Зеланда, и Ирске, у делу: Peter Butt, „What is plain language law and why use it? Speaking Plainly: Plain Language Law for Non-Lawyers“, 12th September 2002, текст доступан на : <http://www.lawfoundation.net.au/ljf/app/&id=/2FD34F71BE2A0155CA25714C001739DA>, датум приступа: април 2020. године.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

- Mark Adler, "The Plain Language Movement", *The Oxford Handbook of Language and Law*, Eds. Lawrence M. Solan, Peter M. Tiersma, Oxford 2012.
- RabeaAssy, Can the Law Speak Directly to its Subjects? The Limitation of Plain Language, *Journal of Law and Society* (2011) Volume 38 pp 376-404; Michele Asprey, *Plain Language for Lawyers*, The Federation Press, 2010.
- Patrick Barry, "Editing and Empathy", *Michigan Bar Journal* May 2018.
- Carol M. Bast, "Lawyers should use plain language", *Florida Bar Journal*, 10/95
- "Interview with Chief Justice John G. Roberts Jr", *Scribes J Leg Writing* 39-40 (2010)
- Emilia Boleszczuk, "Plain Language Solutions to the Problems... Comparative Linguistics 5/2011
- Crump, D, Against Plain English: The Case for a Functional Approach to Legal Document Preparation, 33 *Rutgers L.J.* 713 (2001-2002)
- Bryan A Garner, "Legal writing in plain English : a text with exercises", The University of Chicago Press, Ltd., London 2001.
- Bryan A. Garner, "The 20 Most Common Sentence-Level Faults Among Legal Writers", *Michigan Bar Journal*, February 2012 .
- Sir Ernest Gowers, Prologue, from *The Complete Plain Words*, <http://www.ourcivilisation.com/smartboard/shop/goworse/complete/chap1.htm>
- Zsolt Zódi, "The limits of plain legal language: understanding the comprehensible style in law", *International Journal of Law in Context*, 15/2019
- Joseph Kimble, "Hunting Down Nouners", *Plain Language Michigan Bar Journal*, February 2007.
- Joseph Kimble, "What Plain Language Is Not", *Plain Language-Michigan Bar Journal* December 2015.
- Joseph Kimble, "30 Years and Counting", *Plain Language Michigan Bar Journal*, January 2014.
- Hon. Gerald Lebovits, "Legal-Writing Myths", *Plain Language Michigan Bar Journal* February 2011.
- Радомир Лукић, *Методологија њрава*, Правни факултет, Београд, 1987.
- Beth Mazur, "Revisiting Plain Language", *Issue of Technical Communication, the journal of the Society for Technical Communication*, May 2000, Vol. 47, No. 2
- Robyn Penman, "Plain english, Wrong solution to an important problem", *Australian Journal of Communication*, vol. 19, 3/1992, 1-18.
- Милијан Поповић, „Белешке о језику и правној терминологији са изабраном библиографијом радова писаца народа Југославије“, сепарат *Зборника за друшћивене науке Мајице Срјскебр* 56 /1971
- Приручник за преводјење правних аката Европске уније, издавачи: Влада, Министарство за европске интеграције, Београд, 2019. https://www.mei.gov.rs/upload/documents/prevodjenje/prirucnik_prevodjenje_eu_19.pdf.
- Меша Селимовић, *За и њрошћив Вука*, Београдски издавачки графички завод Свјетлост, Београд, 1990.
- Carl Felsenfeld, The Plain English Movement: Panel Discussion, *Canadian Business Law Journal*, 6/1981-1982.

- Betty S. Flowers, Madman, Architect, Carpenter, Judge: Roles and the Writing Process, Proceedings of the Conference of College Teachers of English 7–10 (1979)
- Lucius Adelno Sherman, *Analytics of literature: A manual for the objective study of English prose and poetry.* Boston: Ginn and Co., 1893.
- Richard C. Wydick, *Plain English for Lawyers*, Carolina Academic press, Durham, North Carolina, 2006

Интернет извори:

- Peter Butt, “What is plain language law and why use it? Speaking Plainly: Plain Language Law for Non-Lawyers”, 12th September 2002, <http://www.lawfoundation.net.au/ljf/app/&id=2FD34F71BE2A0155CA25714C001739DA>
- Дизнијева стратегија креативности, <https://online.visual-paradigm.com/knowledge/disney-creative-strategy/what-is-disney-creative-strategy/>.
- William H. DuBay, “The Principles of Readability”, 2004, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED490073.pdf>
- Joanne Locke, „A History of Plain Language in the United States Government“ (2004), доступно на: <https://www.plainlanguage.gov/about/history/plain-language-in-the-government/>
- Merriam-webster, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/verbose>
- George Orwell: Politics and the English Language, First published: Horizon. — GB, London. — April 1946., https://www.orwell.ru/library/essays/politics/english/e_polit/.
- Jack Stark, Plain Language, доступна на: <https://www.ncsl.org/legislators-staff/legislative-staff/research-editorial-legal-and-committee-staff/june-2012-plain-language.aspx>
- Cheryl M. Stephens, “Plain Language Legal Writing: Part I – Writing as a Process”, March 04, 2014, <https://www.cba.org/Publications-Resources/CBA-Practice-Link/Young-Lawyers/2014/Plain-Language-Legal-Writing-Part-I-%E2%80%93-Writing-as-a>
- Peter Tiersma, “The Plain English Movement”, <http://www.languageandlaw.org/PLAINENGLISH.HTM>
- <https://clarity-international.net/clarity-journal/the-clarity-journal/>
- The Pittsburgh Press – March 31, 1944.: <https://news.google.com/newspapers?nid=1144&dat=19440331&id=LwkeAAAIBAJ&sjid=mUwEAAAIBAJ&pg=6649,4291444>.
- https://www.fordham.edu/info/24260/legal_writing_faculty/5865/hon_gerald_lebovits

Правни акти:

- Закон о дуалном образовању, “Сл. гласник РС”, бр. 101/2017 и 6/2020
- Закон о основама система образовања и васпитања, “Сл. гласник РС”, бр. 88/2017, 27/2018 – др. закон, 10/2019, 27/2018 – др. закон и 6/2020
- Јединствена методолошка правила за израду прописа, “Сл. гласник РС”, бр. 21/2010
- H.R.946 – Plain Writing Act of 2010, доступно на: <https://www.congress.gov/bill/111th-congress/house-bill/946>

*Dragana M. Ćorić, Ph.D., Assistant Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
D.Coric@pf.uns.ac.rs*

About the Plain English Movement

Abstract: *Creating law is a complex process. It stems from the constant learning and refinement of knowledge of law – both theory and practice; from recognizing social reality and attitudes and intentions of members of society, but also knowing the state itself from the inside. The ultimate outcomes of the process of creation of law are “sent” to ordinary citizens, in order to understand them and act according to their content. If we translate the result of this process of law-making into clear, precise and common language written rules of conduct that the average citizen can quickly understand, both the law-making process and its results will be more acceptable to end-users.*

The use of specific legal terminology or other professional terminologies in the legal acts and rules governing the relations between the addressees need not necessarily be the sole and exclusive channel of communication between the law makers and the addressee. Domestic best-known law theorists constantly emphasize the need of use everyday, lively, folk language, with properly “dosed” use of professional terminology, with appropriate “translation “of the same terminology in every act into the everyday language of the average person. Only in this way, law will become more understandable, more accepted by the addressee and more respected in the society.

In this paper, we introduce the Plain English movement, inspired by use of the simple vocabulary when writing legal acts (only in English-speaking countries). The recommendations and guidelines that prominent representatives of this movement make to their lawyers can be applied also in our, domestic law and in the process of creating our law.

Keywords: *Plain English, law making, simplicity, precision, intelligibility.*

Датум пријема рада: 18.04.2020.